

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՍԿ

Տարեկան վեր 10 րուր, կես տարվանը 6 րուր:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ:
Օտարաբարակները չիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Маск»

Խմբագրատունը ըստ է առաջին 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերից):
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն յոշուկ:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրատանիստ ըստին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական միտքից:— Եւրոպայի տեսու-
թիւն: Նամակ Ղուբայից: Նամակ վարդապետից:
Նամակ Հոլանդից: Նամակ Համալիցից: Նամակ Խմբագրին:
Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն: Թիւր-
քիա: Նամակ զարակատանից:— Մշակիւ ձեռագիրներ:
— Յայտարարութիւններ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԻՍԻՑԻՑԻՍ

Արքան օգտակար է ամբողջի
մտաւոր և բարոյական զարգաց-
ման համար կրօնական զգաց-
մունքը, երբ այդ զգացմունքը
խելացի և չափաւոր է, այնքան
նա ֆասակար է դառնում, երբ
համարում է ծայրայեղութեանը:
Այդ տեսակ ծայրայեղութեանը
հասցրած կրօնական զգացմունքը
անուանվում է միստիցիզմ:

Միտքիցիզմ ուրանում է ներ-
կայ կեանքը, հրաժարվում է այդ
աշխարհից և զրկողութիւնների
ու մահվան մէջ միայն տեսնում
է փրկութիւն: Նա հերքում է
մարդկային առաջադիմութիւնը,
հերքում է գիտութիւնը: Միջին
դարերում միտքիցիզմ ծնեցրել է
մարմնի տանջանքներ ապագայ
կեանքը ժառանգելու համար,
ծնեցրել է ինկվիզիցիա, իսկ
ներկայ դարում նա ծնեցրել է
Ռուսաստանում սկոպցի ան-
ուանված այլանդակ աղանդը:

Միտքիցիզմին հասցրած կրօնա-
կան զգացմունքը հասցնում է
մարդուն մինչև խելագարութիւն:
Աստուծուն դուրեկան լինելու
համար մարդը սկսում է ամեն
բանից հրաժարվել այդ կեանքի
մէջ սկսում է իր մարմնի տան-
ջել: Միջին դարերի ֆրանսիա-
կան միտքիցիզմի պատմութիւնը
մեզ ներկայացնում է այնպիսի
խելագար անձնաւորութիւններ,
ինչպէս օրինակ Մարի Ալակոյ
կոյսը, որ կարծում էր Աստու-
ծուն հաճելի լինելու և դրախտին
արժանանալու հիւանդների ժայթ-
քածը խմելով...

Նորերումս ուսուսողաւոր
գրող Նեմիրովիչ—Պանչենկօի
հրատարակված նկարագիրները
ուսու վանքերի ծանօթացնում են

մեզ ուսաց միտքիցիզմի հետ:
Վանքը հոգու փրկութեան տեղն
է ամբողջի համար, վանքին, ու-
րեմն Աստուծուն հաճելի լինելու
նպատակով ամեն բան ներելի է:
Մինչև անգամ յանցանքը ներելի
է և Աստուծուն դուրեկան է,
եթէ յանցանքը գործելուց յետոյ
յանցաւորը մի բան է նուիրում
վանքին: Հեղինակը պատմում է
մեզ որ կողակների մի հարիւրա-
պետ մեծ ճանապարհի վրա մի
հարուստ կնոջ սպանելուց և նրան
կողոպտելուց յետոյ, նուիրում է
իր կողոպտած մի քանի հազար
րուբլ Սօլովեցկի վանքին, ինքն
իր համար ոչինչ չէր պահելով կո-
ղոպտածից, և հաւատացած է
որ այնուհետեւ իր հոգին գնալու
է դրախտը:

Խաւար ամբողջի մէջ միտքի-
ցիզմ, մինչև խելագարութեանը
հասցրած կրօնական զգացմունքը
բացատրելի է: Բայց ինչպէս բա-
ցատրել նոյն այլանդակ զգաց-
մունքը կրթված, լուսաւորված,
ամբողջի առաջնորդ իրանց հա-
մարող, զրականութեան, մտաւոր
կեանքի մէջ մեծ հաղինակու-
թիւն ունեցող անձինքների մէջ,
եթէ ոչ մտաւոր հիւանդութեամբ:

Եւ դա անհերքելի իրողութիւն
է, որ այժմ ուսաց զրականու-
թիւնը և մամուլի մի մաս սկը-
սում է ենթարկվել միտքիցիզմի
վարդապետութեանը, շորհով եր-
կու նշանաւոր անձնաւորութիւն-
ների, այն է Ակսակօվի և Դոս-
տօվսկու:

Այդ երկու հեղինակների վար-
դապետութեան հիմնական միտ-
քն այն է, որ Պետրոս Մեծի
վերանորոգութիւնները ֆասել են
Ռուսաստանին, որ եւրօպական
ժամանակակից գիտութիւնը ամեն
տեսակ անբարոյականութեան աղ-
բիւրն է, որ Եւրօպան հնացել
փտել է, որ Ռուսաստանը պէտք
է վերանորոգի Եւրօպային, բայց
ոչ թէ նրանից ստացած գիտու-
թիւնը իր մէջ առաջացնելով, ոչ,
այլ վերադառնալով սկզբնական,
նահապետական ազգային կեան-

քին: Բայց ինչի մէջն են տես-
նում նրանք այդ նահապետական
ազգային կեանքը, — այն բանի
մէջ, որ ամենքս անուանում ենք
ժողովրդի սոցիալութիւն, նախա-
պաշարմունք, սնտիապաշտու-
թիւն...

Իր փրկարար վարդապետու-
թիւնը տարածելու համար Ակսա-
կօվ հիմնել է նորերումս „Русь“
շարժական թերթը, իսկ Դոս-
տօվսկի, որ առաջ յայտնի էր
իր գեղեցիկ և խելացի բովան-
ներով, հասել է այժմ այն աս-
տիճան խելագարութեան, որ իր
„Վարամազով եղբայրներ“ բովան-
մէջ խօսակցել տալով բովան-
հերոսին սատանայի հետ, կատա-
րելապէս արտայայտութիւն և
թարգման է դառնում խաւար
ժողովրդի սնտիապաշտութեան:
Ուսումը, գիտութիւնը, եւրօպա-
կան կեանքը — ամեն բան լրբու-
թիւն, սատանայական գործ է
Դոստօվսկու կարծիքով: Ռու-
սաց մամուլի ծանր օրգաններ,
ինչպէս „Вѣстникъ Европы“,
„Слово“ և այլն, անկեղծ կեր-
պով խորհուրդ են տալիս Դոս-
տօվսկու բարեկամներին հոգալ
հեղինակի մտային առողջութեան
մասին:

Այդ բաւական չէ: Դոստօվսկու-
կի իր վերջին բրոշուրներում ցելս
է գցում ուսաց ամբողջ ինտե-
լիգենցիայի երեսին, մատնութիւն
է անում ամեն լուսաւոր-
ված մարդու վրա, ոչ թէ միայն
ազգակործան, բայց և կառա-
վարութեանը ֆասակար ցոյց
տալով ամեն մի մարդուն, որ
արեւմտեան լուսաւորութեան կու-
սակից է:

Ծայրայեղութեանը հասցրած
ամեն մի համոզմունք, idée fixe
ասված բանը, միշտ մօտ է խե-
լագարութեան: Այդպէս և կրօ-
նական զգացմունքի մէջ ծայրա-
յեղութեանը հասած մարդիկ
միտքիցիզմ, որոնք հերքում են
այս աշխարհը, լոյսը, ուսումը,
առաջադիմութիւնը, գիտութեան
մէջ տեսնում են միմիայն անբա-

րոյականութիւն, — նրանք պա-
տազդական սուբյեկտներ են:

Այժմ խղճմաւոր կերպով են
թարկէք նրանց անձը բժշկական
խիստ քննութեանը, կը համոզ-
վէք, որ նրանք խելագարներ են:
Ռուսաց այժմեան զրականու-
թիւնը զգալիապէս ունի այս
բօլէիս երեք այդ տեսակ ներ-
կայացուցիչներ: Դոստօվսկի, Ակ-
սակօվ և Վատկօվ, որոնց խելա-
գարութիւնը կարելի է անուա-
նել քաղաքական միստի-
ցիզմ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԿ ԴՈՒՐԱՅԻՑ
Հոկտեմբերի 25

Ղուբայի գաւառի մէջ գործութիւններ,
աւարակութիւններ այնքան են տարածվել,
որ անկարելի է լինում առանց մի որ
և իցէ ֆասի հանդիպելու հասնել մի գիւղ,
կամ քաղաք: Առաւելապէս ցրված են լի-
նում աւագանիների բազմաթիւ խմբեր Ղու-
սարի և Դերբենդի ճանապարհների վրա,
որտեղ օր ցերեկով գրիթէ ամեն օր պա-
տահում են գործութիւններ և մարդասպա-
նութիւններ: Անցեալ շաբաթ Ղուսարի
ճանապարհի վրա կողոպտել էին մի հրէայի,
որի 300 րուբլին վերցրել և իրան սպանել
էին: Կողոպտել էին մի ուսու կնոջ, որին
անաւօթաբար բռնաբարել էին, խել էին
մի սօլգաւից 20 ր., որը հեռագիրներ բե-
րելիս է եղել Հիւրվանեան պօլից, առել
էին մէկ հայից 30 ր., — համարեա ամեն օր
այդ ճանապարհի վրա կրկնվում են այդ-
պիսի աւագակութիւններ: Ղուսարի մէջ,
որտեղ Հիւրվանեան պօլիք մշտնջաւոր
շտաբ կվարդիրա է ունենում, սկսած էին
հեռագրական ապագրատ մօցնել, բայց աւա-
գանիների երկիւղից դադարեցրած են գոր-
ծերը: Այժմ ասեմ ոստիկանութիւնը
թոյլ է և հսկող չէ, կը սխալվեմ, պատ-
ճառ որ նա իր ունեցած բոլոր ոյժերը գործ
է գնում աւագանիներին կալանաւորելու
համար: Արէկ գաւառապետի օգնական
հալարէկ Հասանբեկովը Մարշուգուբ
գիւղում մի տան մէջ, 4 աւագանիներին
կալանաւորելու ժամանակ, կատաղի կռիւ է
բարձրանում, որի մէջ երկու ուսու կողակ
ծանր վիրաւորվում են: Կողակները արիւ-
նեն: Աւագանիներից մէկը փախել է, իսկ
մնացածներին կալանաւորած բերեցին քա-
ղաքը:
Մի ուրիշ զգալիութիւն այս լոպէիս
տիրել է Ղուբայի վաճառականներին, բո-
լորն էլ համարեա անակալութեան նշանն է

են ցոյց տալիս:—Ներկայ ամսի 10-ին, երեսօրէն ծովի վրա, բազում շաճի Շը- խալուի շողոմաւոր, որի մէջ մօտաւորապէս 200,000 թուրքու ապրանք է լինում, խոր- տակվում է Ապշերոնի մօտ. ապրանքի մեծ մասը Ղուբայի վաճառականներին է պատ- կանում: Արջիները այս բազմա յուսա- հատ դուրսեան մէջ են. վաճառականների փոքր թիւը, որ ապահովացած ունէր իր ապրանքները, յոյս ունի, որ կը ստանայ իր ֆեաօի փոխարէնը, իսկ միւս մասը, որ այդ- պէս չէր վարված, շատ յուսահատ- ված է:

Երեք օր է, որ մտել է մեր քաղաքը Բազուի նահանգի ազգային դպրոցների կառավարչի օգնական պ. Բ. Մ. Ստե- փանկանցը. նա այցելեց ուսուց գաւառա- կան և հայոց հոգեւոր դպրոցները, երկուսն էլ աննախանձելի դուրսեան մէջ գտաւ: Յիշելով դպրոցները, եւ չեմ ուզում մո- ռանալ մի ուրախալիւր լուր, որ ես մեծ համակրութեամբ լսեցի այստեղ: Պատմում են, որ պ. Ն. Արիստոքանցը մտադիր է մի մասնաւոր օրիորդաց դպրոց բանալ այստեղ. շատ օգտակար կը լինէր, եթէ պարտնէր իր ջանասիրութեամբ իրագործէր այդ միտքը: Ես հաւատարմացած եմ, որ շատերը Ղուբայի մէջ կօչեն նրան այդ գործի համար թէ դրամական նպաստների կողմից և թէ այլ օժանդակութիւններով: Վարելի է մինչև անգամ ենթադրել, որ քաղաքի բանիմաց երիտասարդներից մէկ երկուսն էլ ազնուաբար կաջակցէին նրան, եթէ պ. Արիստոքանցը հաստատ կը մնար իր դիտաւորութեան վրա: Ղու- բայի մէջ, որտեղ կեանքը և կրթութիւնը շատ յետ է մնացել, պ. Արիստոքանցը կը թողնէր կենդանի յիշատակ, եթէ իր նպատակը իրագործէր յօգուտ հասարակու- թեան:

Մ. Սալամէկեանց

ՆԱՄԱԿ ՎԱՐՈՐԴԱՅԻՆ

26 հոկտեմբերի

Ահա ինչ է գրում բարեկամս Հին-Բա- յազէտից: Բարեկամ միութիւնը, որով Ա. Պօլսի թիւրք մամուլը սպառնում էր Աւ- րօսային հայկական խնդրի առթիւ, այժմ կարծես, մասամբ իրագործած պէտք է համարել: Մի կողմից Շէյխ-Իբրահիմ- լահը, արշաւելով պարսկական նահանգնե- րի վրա, իր ազնւանքն է ուղարկել Բազ- րեանդայ ճուղ գեղերի մօտ, հրաւիրելով նրանց մեծամարդաբէի անունով իր դրօշի տակ, — միւս կողմից, Բազրեանդայ Սու- թիսարիֆ-փաշան, անձամբ ելնելով գաւառը, քրդերին յորդորում է զնալ, միանալ շէյխի հետ և հայերից ամենայն խըս- տութեամբ, բանտի և զանազան տանջա- նաց սպառնալիքներով պահանջում է հինգ տարուայ մնացած այլ և այլ ազաւթի հարկեր, որոնք խիստ ահագին գումարի են հասնում, իսկ քրդերին գրգռում է հա- յերի դէմ: Ըստ երեւութի, աւելացնում է բարեկամս, այս կողմերի քրդերը չեն հա- մակրում թէ շէյխ-Իբրահիմ-լահի և թէ Սուլթանարիֆ-փաշայի հրաւերին, հիմ- նելով իրանց մերժումը նրա վրա, թէ նախ անցեալ ձմեռվայ սովի ժամանակ թիւրք- կառավարութիւնը ոչինչ նախազգուշութիւն- ներ չարաւ և ոչինչ օգնութիւն ցոյց չը տուց: Նորանց սովամահ լինելուց ազատելու համար, այն ինչ հայերը, ոչ միայն իրանց չբաւարնելին, այլ և քրդերին ևս հաց բա- ժանելով, ազատեցին սովից: Իսկ միւս կող-

մից, քրդերը համոզված են, որ եթէ որ և իցէ շարժում նկատվի քրդերի կողմից, հայերը ևս անձնապաշտպանութեան հա- մար կը զինաւորվեն և նրանց օգնութիւն կը հասնեն ուրիշ շատ երկրների հայերը: Քրդերը, ինչպէս երևում է, բաւական ծանօթ են Թիւրքիայի ստեղծած պրանտ- կան լիզայի պատմութեան հետ և Աւրօ- պայի միացեալ նաւատորմի տաճիկան ծո- վերի վրա լինելուն, որը համարում են հե- տեանք այդ լիզայի ծագման: Ուրեմն, ե- թէ արդարեւ քրդերը չեն լսում Շէյխ- Իբրահիմ-լահի և Սուլթանարիֆի հրաւեր- քներին, եւ կարծում են, այդ լուրը տարած- ված է հայերին խաբելու և միամտաց- նելու համար և այդ ոչ թէ պէտք է վերա- բերել վայրենի քրդերի երախտագիտական զգացմանց դէպի հայերը, այլ այն երկիւ- դին, որ նոքա ունեն քրիստոնէայ Աւրօ- պայից ընդհանրապէս և հարեան Ուու- սաստանից մասնաւորապէս: Նոքա ծանօթ են ուսուց կօզակների և զրազուների հետ. նոքա փորձել են իրանց վրա ուսուց գործի քաջութիւնը: Եւ ի վերջոյ ի նկատի առ- նելով, իմ կարծիքով, Ա. Պօլսի Ազգային ժողովը այժմէն իսկ նախազգուշական միջոցների պէտք է դիմի սպառնացող փո- թորիկ դէմը առնելու համար: Այս պէտք է, եթէ դեռ ևս ուշ չէ, մեծ եռանդով բողոքէ Ա. Պօլսի եւրօպական դեսպաններին թիւրքաց կառավարութեան այդ սատանա- յական և նենգ որոգայթի դէմ, եթէ ոչ, ի- րան Մահմադի իւր խալիֆայ հրատա- րակով Շէյխը, երբ կը հալածվի Պարս- կաստանից, իր գաղանաբարը հրոսակները կը դարձնէ հայերի վրա, կտորածը և ա- լերմուշը կը սկսվեն շայաստանում և առ- պատակութիւններ տեղի կունենան, այն ժամանակ ամեն բողոք, լաց ու կոծ իզուր և ուշ կը լինեն... Այն ժամանակ շայաս- տանը թափուր մնալով իր հարապատենից, իսկապէս պատմական և ոչ իրական Արմենիստան կը համարվի և կատարե- լապէս կը մկրտվի Բարդաստան անունով: Տարակցս չը կայ, որ հայկական խնդիրը ևս դեռ իր խանձարութիւն մէջ կը մեռնի և կը թաղվի... Ա. Պօլսի ազգային ժողովը որտեղից որ հարկն է, պէտք է խնդրէ և պահանջէ անշուշտ շայաստանի քր- իստոնէայ ժողովրդի կենաց ապահովու- թիւն և այդ նպատակին հասնելու պիտաւոր միջոցը ուսուց գործը Թիւրքիայի սահ- մանների վրա անցնելուն է կայանում:

Բազրեանդայի

ՆԱՄԱԿ ԵՌԵՎԱՆԻ

1 նոյեմբերի

Օգոստոսից արդէն սկսել էր ալիւրի գինը օրէցօր նուազվիլ, բայց այդ փոփոխութիւնը տեսնել միայն մի քանի օր, կարծես, այդ էժամութիւնը մի անտրակտ լի- նէր անցեալ տարուայ արտափելի և այս տարուայ նոր սկսվող մանգուլեան մէջ: Բայց թէ ինչ է այդպիսի փոփոխութեան պատճառը, այնքան դժուար չէ բա- ցատրել: Թէ անցեալ տարի մեր կողմերում մուկն ու մորեխը այնքան չը վտանգէին մեր արտերին եւ թէ այս տարի առատ գունձ էր այդ օրդէն փառտ է: Ու- րեմն ինչ է պատճառը այս մանգուլեան, ի՞նչ ոչ կա- պատեցողների եւ չարքիների միմեանց հետ մրցելը, սո- րա վրա աւելացնելով և մեր մի քանի շուշեցիների գիւղերում, քաղաքում կարտածատերերից եւ հասարա- կական կշիռ տակ ցորեն, ալիւր հաւաքելը: Երբ շուշեցի մի քանի վաճառականների այս մի երկու ամսվայ մի- ջոցում, իբր թէ տան համար, գնած, ցորենի քանակու- թեան ցուցակները հաստատ աղբիւրներից ժողոված մեր ձեռքին պատրաստ ունենք եւ չենք խնայի նոցա անուկները հրապարակաւ երեւան հանել, եթէ նորա զեռ էի շարունակել իրանց չարքիութիւնը: Կրանցից միւր օրէցօր քարճարանելով գները՝ անխնայ ժողովում է երկրիս բերքը, ի հարկէ, նրան ինչ փող թէ շուշեցի

աղբատար այս տարի կեղև կը կրծէ: Կամեր կողմերից ցորեն է ժողովում եւ պատճառ լինում ուրիշ իր նմանների հետ ի միասին քաղաք: Ցանկութիւն ձեռնու եւ զուցէ հարկաւորը ընտանիք սովամահ անելու:

Յուլիսի վերջերում եւ օգոստոսի սկզբներում քաղա- քում ալիւրի պուրը իջաւ մինչև մի թուր, իսկ գիւղե- քում չուրա 4—5 թ: Բայց այժմ քաղաքում եւ հա- մարեա թէ գիւղերում էլ ալիւրի պուրը հասել է երկու թուրքու եւ հաւանական է, որ ալիւր եւս բարձրանայ: Երեւանում ցորեն չը կայ, ալիւրը ծախվում է 1ր — 50 կոպէկով, իսկ մեր քաղաքում առատութիւն է 2 թուրքով, 1ր — 80 կոպէկով դժուար է մեք բերել: Քաղաքիս կարդ եւ կանոնի վրա ոչ հսկող կայ եւ ոչ մտածող: Այն ինչ ամենքի համար կարգ ու կանոն է, մեր Շուշում անկարգութիւն եւ բացառութիւն է: Մեր վա- ճառականներն էլ լաւ են գտել բարեգործութեան ձեռք: Հրապարակաւ եւ յայտնի բարեգործութիւններ են անում, իսկ գործից դուրս է պալիս ծարպիկ վաճառ- կանութիւն: Օրինակի համար, անցեալ տարի մեր շու- շեցի վաճառականները մի ընկերութիւն էին կազմել եւ ամեն մէկը սկսած 500 թուրքուց մինչև 100 թուրքի փող էին գրել եւ այդ փողով ուրիշ քաղաքից էժան ալիւր բերել տուել, որպէս զի Շուշում իրանց վրա նստած գնով, մինչև անգամ պակասով ծախել աղբատ եւ հասարակ դասի վրա ու արանով միջոց տան նոցա հեշտութեամբ իրանց հացը ծախելով: Ի հարկէ աղ- նէւ նպատակ է ևս բարի ցանկութիւն, բայց մեր Շու- շում, կամ առաւել լաւ ասած, մեր ծարպիկ վաճառա- կանների ձեռքից այս բոլորի հետ դուրս եկաւ ևս լաւ արդիւնք: Ընկերութիւնը բոլոր ծախքը եւ մայր դուրսը դուրս եկած ունեցել է արդիւնք 600 թուրքի: Այս ասելով մենք չենք ուրանում այդ ընկերութեան քաղաքիս աղ- քանքների հանցարժ օղորդութիւնը, այլ միայն ցանկա- նում ենք Շուշում ուրիշ քաղաքներից քաղաքութիւն կազմելը ապացուցանել եւ ցոյց տալ մեր վաճառա- կանների ծարպիկութիւնը մինչև անգամ բարեգործու- թեան մէջ: Համ բարեգործութիւն, համ աշխատանք: Լսում ենք, որ այդ բարեգործութեան աշխատանքը, 600 թուրք, վճարված է դործ դնել մի բարեգործական նպատակի համար:

Արցախիցի

ՆԱՄԱԿ ՀԱՄԱՄԱՐԻՆ

23 հոկտեմբերի

Վարժած լինելով այս տարի չամառի դպրոցի հո- դաբարձութիւնից ուսուցիչ, սկսածների առաջին օրը մտածեք ինչով:

Աշակերտները ժողովեցան հին դպրոցի մէջ երկու- ամսույ կիսաշին դպրոցն էլ սկսեցին ծածկել, մի եր- կու օրից յետ փայտեղէն նիւթը հատաւ, դործը դա- զարեց... Հոգաբարձութեանց մէկը փայտ գնելու գնաց, միւսները մնացին, որ դիւղից սայլը ուղարկեն փայ- տերը բերելու, եւ որովհետեւ շինական դատարանի անգամներ էլ են, չէին կարող դիւղից բացակայ լինել: (Մի պատճառ իբր կատարել էին, մնաց միւսը): Ասա- ցին, լսեցին, մնաց, ամեն մէկը իր տուն գնաց, սայլն էլ մնաց, փայտն էլ, իսկ ուսումնարանն էլ անշին մնում է ու մնում:

Երեք մեր պաշտօնը կատարում ենք մի օնենա- կում, որը ծառայում է երեքմէն շինական դատարանի տեղ, իսկ երեքմէն դպրոց է, որի պատուհանները աշակերտները թղթել են քամուց ու թղթից ազատ լի- նելու համար. ամպած օրը այնքան տոտիկ մտն է լինում, որ կարող չէ կարելի: Ծառայի պատճառ եւս աշակերտներն են կատարում երեքով: Գալոցի մէջ մի անկիւնում երկուսրորի պուր կիր է սկսված, այդ եւս հոգաբարձուց շնորթը, յատակը կիսատախտակա- ղերաններով, որոնց տարանքներում ձգված են փուռաւոր սարդի ուսայներ, իրանց մէջ խնդրված ծախմարով: Աւսուցիչը գրաւորան չունի, իսկ աշակերտների նստարան- ներն են պակաս:

Ինչքան կուզես, դնա՛ տա՛ւ հոգաբարձութեան, եթէ քարը հասնում է, միենայնիք նոքա կը հասկանան:

Երկրորդ ամիսը անցնում է, ոչ մէկը չէ մտածու- մեզ ապահովացնելու, կրկին առն, պուրի տարանքու- եթէ քանակայ է, անպատճառ շուտ շուտ միտքը կը շփէ, իսկ եթէ միւսներինք է, ուշադրութիւն չի դարձ- նի եւ փափաք աչքերը դնած, տէրորդութեան ձեռքին, նստած իր կրպակի առաջ, կը սպասէ մի անմեղ որսի, որ նորան մի բան կպցնէ: Զայտում են դրուկները, հոգաբարձուն յորանջելով եւ ինչիս խաչակներով պատախանում է. «Է՛հ, փող եւ ուղծմ էլի, լաւ, թող տէր-Ասաղ զայ, յետոյ կը մտածենք. նա ըստեղ չի»: Այսպէս անելով ամիսները անում են: Երբ պայմա- նաւորութիւնը հոգաբարձութիւնը չէ տալիս, չը դիտենք ինչ պատճառով, կարծում են, օտանց նորան կարող են մեկ ծրի ծառայեցնել: Ահա, ընթերցող, մեր հոգա-

բարձութիւնը եւ մեր, վարժապետներս անտանելի դրութիւնը:

Հոգաբարձութեան Թուրքիայի մի քանի մարդիկ օգուտ բաղելով, իրանց օրդիքը յանձնեցին մի տիրա- ցուի մօտ: Այսպիսով կարելի է մեծ երկպառակութիւն- ներ լինէին, միայն տէր-Մկրտիչ հայրը յայտնեց փառ- քակի պրիստաւ պ. ֆիրմանեցիին թէ ուսուցչի դրու- քիւնը, թէ դիւղից անտարբերութիւնը եւ թէ հոգա- քարճուաց Թուրքիայի: Պ. ֆիրմանեցը կանչել տը- ւեց ժողովրդին եւ հոգաբարձութեանը, եւ հրամայեց միացնել երկու դպրոցն էլ, յայտնելով: որ եթէ կը լինեն խանդարներ, սատակ կը պատվեն:

Կ. Մայիլեանց

ՆԱՄԱԿ ՄԱՐԺԱԳԻՐԻ

Բազու, 29 հոկտեմբերի

Տիկին Կ. Գ. Եսողութեանցի նախածնունդեամբ եւ Բազուի ուսական Թատրոնի խմբի կառավարիչ պ. Օրիպօսի անշահաւեր պատրաստութեամբ ներկայ ամսի 10-ին մի ներակացումն օրվեցաւ. որի երկամուր նուիրված էր Վասպուրական աշխարհի սովատանջնե- րին: Ստացված գուտ եկամուտը 500 թ. ներկայ դրութեամբ պատու ունեւ՝ ուղղել ծեր յարցունքեան, խնդրելով, որա կարճ ճանապարհով հասցնելը, ում հարկն է, եւ հրատարակել «Մշակի» մէջ:

Հաւատի լինելով, որ Թուրք սովատները դաժան վիճակին օգնելու պատրաստութիւնը ըստ կարեաց կա- տարած են ներկայ գործի սկզբնապատճառ առաջնորդ- ները, մասնաւոր տիկին Կ. Գ. Եսողութեանցը եւ պ. Օրիպօսը, եւ սորանով հրաւիրած են Բազուի միմա- ցեալ դրամատոր հայրենակիցներին նոյն գեղեցիկ օրի- նակին հետեւելու մի այլ կերպով:

Աստարաբաղից պ. Յովսէփ Դատուրեանցը իր նա- մակով ինծ ուղարկած է հարիւր քան եւ հինգ թուրք, որ նա հանգանակած է նոյն տեղ գտնված հայերից, յօդուտ վապուրական աշխարհի հայ սովատներին: Այս գումարը աւելացրած է այն գումարին, որ հուս- քած լինելով Բազուի մէջ եղած ուսական ներկայա- ցումից, փոխարկված է մեր յորդութեան պետական բանկի միջնորդութեամբ:

Ահաւակ նուիրատուների անունները. մարապետ Ալի-Ղուր-խան—20 թ., Կերեսէ Տէր-Մովսէսեանց— 15 թ., Առաքել Մսիւր-խանեանց—15 թ., Թափաչէ Եփեմեանց—10 թ., Բաղայ Իւզաշեանց—10 թ., Կիկո- դայա Տէր-Յովսէփեանց—10 թ., Կերոս Բարսեղեանց —6 թ., Կերեսէ Դատուրեանց—6 թ., Յարութիւն Տէր- Պետրոսեանց—3 թ., Գալիթ Գրիգորեանց—3 թ., Աւագ Պողոսեանց—2 թ., Գարիբէ Տէր-Չաքարեանց—5 թ., Յովսէփ Դատուրեանց—20 թ., Երզնկեան 125 թ., իսկ բոլորը 625 թուրք, որ գումարը փոխարկված է ար- քունական բանկի միջնորդութեամբ:

Առաքել Դատուրեանց եւ թշկ. Արամեանց

ԵՆԵՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեւ խնդրում են տպել, հետեւեալը: «Հաւաքարի Ս. Մարիամեան օրիորդական դպրոցի վարչութիւնը ձեռնարկով բարձրապատիւ հայր Յովսէփ աւագ քանա- նայ Օրբելուց 36 կտոր ցիրք յօդուտ Կարդի մատե- նադարանի, յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը նրա այդ համակարկան զգացմունքի համար»:

Կուրանեան նահանգի Ղեկիչիսիսի գիւղից մեզ գրում են, որ այդտեղի հայերը լուծնալով հայ քա- հանայ դիմում են արմուկիցի հայ քանանային, որ զայ մկրտի նորածին մանուկներին: Բայց տեք-հայրը ամիս- ներով չէ զալիս եւ հայ ծնողները ծարաւալոված ստիպված են մկրտել տալ իրանց նորածին մանուկնե- րին ուսու քանանայի ձեռքով:

Տեխնիկական կրթութեան նպատակով Թիֆլիսի ընկե- րութեան խորհուրդը յայտնում է հասարակութեանը, որ նոյեմբերի 9-ին, կիրակի օր լինելու է Ալեքսանդր- քեան այգիում Ա. Է. Գ. յօդուտ ընկերութեան աշա- կերտների, որոնք ուսանում են երկամուր Միլիար- լեան դպրոցում: Ալեքիի սկիզբը լինելու է գերեզմա- ժամը 12-ին: Միւստի գինը այգիի մէջ 1 թուրք է եւ մուտքի տոմսակը վեր առնելով մոտոդը իրաւունք ունի ծրարարաւ պէրիի 3 տոմսակ ստանալ: Իւրարանիւր ամսական գինը 20 Կ. է:

Երեւ պատմում են, որ Թիֆլիսի Հաւաքար տպած Թատրոն փողոցների յուսատրութիւնը շատ պակասում է: Հաւաքարում շատ յաճախ են կրկնվում դրուկութե- ներ եւ աւաղակութիւններ:

Խմբագիր — հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԷՒ

